

Un any sota l'influx de Verdaguer

No és una feina senzilla intentar confeccionar un resum de la narrativa publicada en llengua catalana durant l'any 2002. Per dues raons. Primerament perquè, contra el que sol ser habitual, l'any que acabem de liquidar va lligat al nom d'un poeta —Jacint Verdaguer— del qual s'ha commemorat el centenari de la mort amb prop d'un miler d'actes i una trentena de noves edicions i reedicions. Curiosament, un altre poeta —en aquest cas Josep Carner— ha estat en el centre d'una de les polèmiques més acarnissades que hem viscut en els darrers temps en els mitjans de comunicació del país sobre un afer relacionat amb la literatura.

No m'estendré en aquest assumpte, ja que l'encàrrec que se m'ha fet em limita a parlar de narrativa, però crec que no seria just per part meua despatxar l'afer amb

el silenci. Un afer que es desencadenava la vigília de Sant Josep amb un article de Sebastià Alzamora al diari *Avui* intítulat «Josep Carner: el Príncep a la picota» i que fins al moment de redactar aquest resum ja porta comptabilitzades una seixantena llarga de respostes en forma d'article o carta al director en tots els sentits i tons imaginables. Qui ho deia, doncs, que la poesia feia figa a casa nostra?

La segona raó que m'inclina a qualificar de feina no senzilla aquest resum és la meua impressió —absolutament subjectiva, no cal dir-ho— que l'any 2002 ha estat més aviat fluix pel que fa a narrativa. A diferència del que passa amb la poesia —gènere en el qual no em considero un expert tot i que em veuria capaç de destacar quatre o cinc títols de veritable excel·lència apareguts l'any passat—, el sismograma narratiu de 2002 presenta un perfil força pla. O, si més no, amb ben poques protuberàncies de consideració.

En aquest grup dels destacats crec que s'ha de tenir en compte el segon llibre de Jordi Puntí —*Animals tristos* (Empúries)—, del qual el millor que se m'acut de dir és que supera encara l'esplèndid debut de l'autor el 1998 amb *Pell d'armadillo* (Proa). En aquest mateix paquet hi poso sense cap dubte *L'embolic del món* (Quaderns Crema), el tercer llibre de Pere Guixà, un home jove que sembla comptar amb la confiança plena del seu editor, ja que li ha publicat tres llibres gairebé seguits. Guixà, autor fins ara molt estimat per la crítica i molt poc conegut pel gran públic, és un creador dotat d'un món molt personal que es pot conèixer a través dels seus llibres anteriors —*L'examen de l'autodidacta* i *Àlies Barcelona*— i, molt especialment, a *L'embolic del món*. La gran pregunta que hom

es fa davant de la seva obra és cap a on evolucionarà en llibres futurs. La repetició, encara que sigui de plats de fina manufactura, té sempre el perill d'arribar a fatigar.

Dos noms més (en aquest cas més veterans) posaria en el lot dels llibres destacables de 2002 fins a configurar, amb els ja comentats, una espècie de pòquer d'asos: David Castillo i Ferran Torrent. *No miris enrere* (Proa), la segona novel·la de David Castillo i Premi Sant Jordi 2001, és una digna continuació d'*El cel de l'infern*. Sense escenes inesborrables com sí que tenia la seva predecessora (el capítol inicial d'*El cel de l'infern* és modèlic), la segona entrega de les peripècies de Dani Cajal és un llibre molt més compacte i madur d'un escriptor que fins fa poc coneixiem només en la seva faceta de poeta i crític literari.

Societat limitada (Columna) és una novel·la que demostra més que cap altra de les anteriors de l'autor l'esplèndida maduresa, el domini tècnic i l'aguda capacitat d'observació de Ferran Torrent. Un capítol inicial que és un prodigi de precisió i contenció obre les portes a un retrat de la societat actual (ep!, valenciana i no valenciana) que, pels indicis que m'arriben, continuarà en un llibre sobre el qual l'autor sembla estar-hi ja treballant a tota marxa.

Hi ha un altre paquet de llibres sobre els quals val la pena dir encara que sigui una breu frase al·lusiva. És el cas de *Sara i Jeremies* (Proa), de Sebastià Alzamora, una novel·la sobre la vellesa i la sordidesa amb bones troballes al costat d'algun forat lamentable. *Matèria fràgil* (Edicions 62), de Jordi Arbonès, perd en el seu escàs desenvolupament argumental el molt que guanya amb l'encert de la idea de partida: un balneari assetjat per una línia d'alta tensió que provoca reaccions incontrolades entre els pacients i els habitants del poble. *Victor Fox* (Leonard Muntaner Editor), de Victor Gayà, és un altre d'aquests llibres que neixen a partir d'una idea brillant —la separació de papers entre el creador solitari i el difusor de l'obra pròpia que hi ha en tot escriptor— i que van perdent força a mesura que es van desenvolupant.

Voleriana (Empúries), de Salvador Company, mereixeria un paràgraf a part... si un servidor hagués estat capaç d'anar més enllà les primeres cinquanta pàgines les tres vegades que s'hi ha posat. Donin la culpa, si així ho prefereixen, a les humanes limitacions d'aquest comentarista però l'únic que puc dir sobre aquest llibre és que em sembla que parteix d'uns objectius d'altíssima ambició (una bona cosa, sens dubte)... i que genera entre la gent que l'ha llegida sencera —i que a més a més l'ha entesa— grans amors i grans odis. No sé si fa gaire intel·lectual tot això que acabo de dir però alguna cosa deu tenir *Voleriana* quan veig que a propòsit seu coincideixen dues coses que no passen habitualment: que un servidor (catorze anys d'experiència parlant de llibres als papers) no pugui continuar-ne la lectura i que generi reaccions tan contraposades i igualment apassionades. Potser al quart intent...

Temps afejit i *A peu per Galícia* (La Campana) són les dues novetats de Josep M. Espinàs en l'any en què, precisament, se li ha concedit amb tot mereixement el Premi d'Honor de les Lletres Catalanes. El primer és una deliciosa miniatura —gairebé un llibre d'aforismes— sobre la vellesa i el pas dels anys. El segon és una nova entrega del cicle de viatges a peu que no em cansaré mai de recomanar.

Verso (Bromera), de Manuel Baixauli, i *L'avió del migdia* (Bromera), de Francesc Bayarri, són dues novel·les amb valors indubtables, si més no com a punt d'arrencada. En el cas de Baixauli els aspectes pretesament policíacs dilueixen una trama que sembla més interessant quan s'interroga sobre les relacions entre la vida quotidiana i la creació artística. En el cas de Bayarri el retrat de personatges i de situacions és el que destaca més en un llibre primerenc que augura un futur digne de ser seguit de prop.

No voldria tancar aquest resum sense esmentar altres llibres que també han vist la llum l'any que va començar a funcionar l'euro: *La pell freda* (La Campana), d'Alfred Sánchez Piñol, *L'arbre de la memòria* (Proa), de Joan Agut, *La dona infidel* (Quaderns Crema), de Santiago Forné, *Lluny del*

tren (Destino), d'Antònia Vicens, *Nòmina de dubtes* (Tàndem), de Miquel Martínez, *A la ciutat en obres* (Quaderns Crema), de Mercè Ibarz, *Nomdedéu* (Bromera), de Vicent J. Escartí, *Fred als peus* (Quaderns Crema), d'Àngel Casas, *Els llops de la lluna roja* (Empúries), de Josep-Francesc Delgado, *L'herència del vent del sud* (Columna), de Vicent Usó, *El so inaudible de les estrelles* (Proa), d'Àlvar Masllorens, *Lena (62)*, de Jordi Coca, i *Una llengua de plom* (Quaderns Crema), de Francesc Serés.

En l'apartat de reedicions crec que val la pena remarcar *Les maniobres de l'amor* (Destino), recull de tots els contes de Baltasar Porcel escrits entre 1958 i 2001, i *Crineres de foc* (62), de Maria-Antònia Oliver, tot un clàssic que era intromissible a les llibreries des de feia una pila d'anys.

Pel que fa a la narrativa d'autors estrangers traduïda al català destacaria abans que res la primera versió en la nostra llengua d'*El Comte de Montecristo* (La Magrana), d'Alexandre Dumas, en una magnífica versió catalana que signa Jesús Moncada. Altres títols destacables són *Sense destí* (Quaderns Crema), d'Imre Kertész, *El llibre d'un home sol* (Columna), de Gao Xinjiang, *El somni més dolç* (La Magrana), de Doris Lessing, *Cap a Amèrica* (Proa), de Susan Sontag, *Les correccions* (Columna), de Jonathan Franzen, *Llibre del desassossec* (Quaderns Crema), de Fernando Pessoa, *Vaig creure que el meu pare era Déu* i *El palau de la lluna* (62), de Paul Auster, *Els ulls del germà etern* (Quaderns Crema), d'Stefan Zweig, *El festí de l'amor* (La Magrana), de Charles Baxter, *Xpiació* (Empúries), d'Ian McEwan, *Plataforma* (Empúries), de Michel Houellebecq i els contes (tots els coneguts fins avui) d'Edgar Allan Poe editats en dos magnífics volums per Columna.

I acabo ja aquest informe sobre el que ha donat de si el 2002 pel que fa a la narrativa amb tres obres que tenen una clara relació amb Jacint Verdaguer, l'escriptor que ha donat dimensió literària a l'any. La primera és la publicació dels articles d'*En defensa pròpia* (Tusquets) en edició a cura de Narcís Garolera, la segona és la reedició de *La vida tràgica de mossèn Jacint Verdaguer* (Planeta), una esplèndida biografia escrita per Sebastià Juan Arbó, i la tercera és la publicació del primer volum de l'*Obra Completa* de Jacint Verdaguer que Proa té previst d'editar en tres volums a raó d'un per any. Aquest primer està dedicat a les proses verdaguerianes i és un d'aquells treballs que val la pena de recomanar a ulls clucs amb la certesa que no ens equivocarem gens.

Joan Josep Isern